

працювати у львівському магістраті, проте заслуги і можливості вірмен цінувалися і тому їх бажали там бачити.

У Російській імперії, реформа судової системи відбулася значно пізніше, в порівнянні з імперією Габсбургів. Однак, тим не менш, в 1865 р. вірменські суди і магістрати чекала така ж доля [6, с. 579]. Фактично це означало втрату автономного статусу вірменських громад.

Отже, слід зазначити, що вищевикладені факти не можуть повномірного розкрити всі моменти впливу Російської та Австро-Угорської імперій на підвладні їм народи. Сподіваємося, що подальше вивчення багатовікової історії життя вірменського народу в межах українських територій, відкриє в майбутньому ще багато нового і важливого для науки.

Список використаних джерел

1. Армяне / Отв. ред. Л. М. Варданян, Г. Г. Саркисян, А. Е. Тер-Саркисянц. – М., 2012. – С. 60– 61.
2. Бойко І. Соціально-правове становище вірменської громади міста Золочева (XVI – XVIII ст.) / І. Бойко // Вісник Львівського університету ім. Івана Франка. Серія юрид. – 2003. – Вип. 38. – С. 63– 68.
3. Гаюк І. Вірменська церква в Україні / І. Гаюк. – Львів, 2002. – 128 с.
4. Гулянович І. Вірменське населення міст Південно-Західної України в першій половині XIX ст. / І. Гулянович // Південний Захід. Одесика. Вип. 13. – Одеса, 2012. – С. 247– 256.
5. Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект: Навч. посіб. / Г. Лозко– К., 2001. – 304 с.
6. Янишин Б. М. Українські землі у складі Австрійської імперії (кінець XVIII – 1848 р.) / Б. М. Янишин // Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / Ред. рада: В. М. Литвин, Г. В. Боряк, В. М. Гесь та ін. – К., 2011. – С. 574– 600.

ДОЛМАТОВА Н. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри історії держави та права,
кандидат юридичних наук, доцент

«ОКСАМИТОВІ РЕВОЛЮЦІЇ» В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ЇХ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

Зміни в правових системах держав Центрально-Східної Європи після «оксамитових революцій» 1989–1990-х рр., були спрямовані на побудову демократичного громадянського суспільства і в майбутньому — на інтеграцію до Європейського Союзу. Актуальність дослідження

полягає в тому, що «оксамитові революції» 1989–1990-х рр. в країнах Центрально-Східної Європи були спрямовані проти комуністичного тоталітаризму, що панував у регіоні майже весь післявоєнний період (1945–1990 рр.) і передував змінам, в тому числі в правовому положенні.

Щодо підсумків процесів реформування правових інститутів у країнах ЦСЄ слід відзначити, що: а) ефективній правотворчій діяльності у цьому напрямку сприяли реформування органів публічної влади у 1989 р., а також перші «вільні» вибори (в Польщі — 4 і 18 червня 1989 р.; у Чехословаччині — 8 і 9 червня 1990 р.), внаслідок яких було сформовано демократичні уряди в країнах регіону; б) через відновлення незалежного правосуддя, конституційної юрисдикції та місцевого самоврядування публічна влада в Польщі та Чехословаччині стала лімітованішою, ніж в часи соціалізму; в) форма державного правління трансформувалася з так званої народно-демократичної до класичної парламентської республіки; г) для становлення демократичної форми державного управління вирішальне значення мали закони і постанови, положення яких визначали правове становище органів центральної влади, місцевого самоврядування, правоохоронних органів тощо, а також схвалення законів про люстрацію [6, с. 18].

Відбулись зміни в цивільному та господарському праві Польщі та Чехословаччини внаслідок політико-правових перетворень у 1989–1990 рр., адже саме після заміни однопартійної політичної системи на багатопартійну демократичну та командно-адміністративної економіки на ринкову було створено належні передумови реформування цивільного і господарського законодавства.

Щодо реформування цивільного та господарського права Польщі, слід відмітити, що упродовж 1990–1993 рр. в країні було закладено основи ринкової економіки. Польща здійснила масштабну приватизацію на засадах нових форм власності, яку підтримала більшість населення країни [1]. Втілення в життя перших радикальних соціально-економічних реформ (приватизація, нові форми власності, нова структуризація галузей народного господарства, законодавча база, що формувала правове поле для функціонування ринкових механізмів тощо) засвідчувало початок демократичних змін у країні. Найважливіші зміни в цивільному і господарському праві відображено у відповідних національних законах, а саме: в Законі «Про приватизацію», «Про державні підприємства», «Про товариства з іноземною участю», а також в Цивільному та Торговому кодексах [2]. На жаль, була допущена «спонтанна приватизація». Проте, вона мала той позитивний наслідок, що номенклатура не опиралася подальшим реформам, прагнучи легалізувати свої дії.

Аналізуючи реформування цивільного та господарського права Чехословаччини, слід відзначити, що основними складовими успіху перетворень у цих галузях були: а) вагомий економічний потенціал, якого досягла країна після суспільно-політичних перетворень у 1989

р. (так званої оксамитової революції); б) на відміну від інших країн Центрально-Східної Європи, ринкові реформи в Чехословаччині проходилися в умовах політичної злагоди і без урядових криз; в) передбачлива політика уряду, який вміло враховував специфічні умови своєї країни та настрої населення [5].

Відбулись зміни в кримінальному законодавстві Польщі, вони полягають в тому, що основні принципи кримінального права визначені Конституцією Республіки Польща 1997 р. Істотні зміни кримінального законодавства Польщі стосувалися, зокрема, інституту примирення (медіації).

Щодо Чехословаччини, то деполітизація кримінального законодавства ЧСФР — найголовніший підсумок 1989–1991 рр. [3]. Практично, уже на момент розпаду Чехословаччини (1 січня 1993 р.) основні зміни в кримінальному законодавстві були завершені і в подальшому відбувалася лише незначна корекція.

Підкреслюючи загальні ознаки східноєвропейських конституцій, слід відмітити наступне:

- однією з найважливіших тенденцій у політичній трансформації регіону став свідомий вибір на користь парламентської, а не президентської республіки. Виконавча влада в Центрально-Східній Європі представлена урядом, законодавча — парламентом [4, с. 324]. Сьогодні в країнах регіону саме парламенти затверджують склади урядів, здійснюють контроль за їх діяльністю, приймають закони і державний бюджет;

- конституційні реформи були адаптовані відповідно до конституційних традицій тієї чи іншої країни, з урахуванням досвіду європейського конституціоналізму — Франції, Німеччини, Австрії, а також відображали сутність нового співвідношення суспільно-політичних сил, які склалися або формувалися в державах регіону на той час, несли в собі інноваційні норми, що сприяли б розвитку та ефективності функціонування державних інституцій та норм права;

- основною метою конституційних перетворень було забезпечення балансу розподілу владних повноважень між суб'єктами владарювання;

- посттоталітарні конституційні реформи містили в собі закріплення суверенітету новоутворених держав, забезпечення прав і свобод людини відповідно до міжнародних демократичних стандартів.

Отже, завершення процесів інтеграції країн-кандидатів означало визнання європейською спільнотою завершеності процесів реформування правових інститутів колишніх держав світової системи соціалізму в руслі визнання ними загальнолюдських цінностей, демократизації суспільного життя, створення ринкової економіки.

Список використаних джерел

1. Андресюк Б. На шляху до громадянського суспільства. Європейський контекст суспільно-політичного розвитку України / Б. Андресюк. – К., 2000. – 136 с.
2. Газін В. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945- 2002 роки): [навч. посіб. для студ. істор. спец. вищих навч. закладів] / В. П. Газін, С. А. Копилов. – К.: Либідь, 2004. – 624 с.
3. Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: [навч. посіб.] / І. А. Грицяк. – К.: К. І. С., 2006. – 300 с.
4. Гришук В. К. Уголовная ответственность коллективных субъектов по законодательству Республики Польша / В. К. Гришук // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – С. 323– 326.
5. Европейский Союз: прошлое, настоящее, будущее: Документы Европейского Союза. – Т. 1: Договоры, учреждающие Европейские сообщества. – М.: Междунар. изд. группа «Право», 2004. – 423 с.
6. Конституционное правосудие в посткоммунистических странах: сб. докладов / отв. ред. И. Г. Шаблинский. – М.: Институт права и публичной политики, 2009.

ЄФРЕМОВА Н. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії держави і права

УКРАЇНО-КРИМСЬКА УГОДА 1692 р. ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Як відомо, ідея про доцільність створення українською шляхтою «Руського князівства», чи «Великого князівства Руського» поза межами литовсько-польської держави з'явилась ще за життя Б. Хмельницького. Вона була сформована за участі українських протестантів-аріан. Так, наприклад добре відомим є політичний проект І. Мазепи, П. Орлика та ін. представників козацької старшини щодо укладення україно-шведської угоди про протекторат. Але цей напрямок був не єдиним. На жаль, але вирішенню політичної кризи в Україні-Гетьманщині не сприяла як внутрішня так і зовнішньополітична ситуації. Наприкінці XVII ст. великі держави Центрально-Східної Європи прагнули кардинально змінити співвідношення сил на свою користь. Поміж сильними країнами роль автономних державних утворень, як України, Молдавії, Лівонії і навіть Кримського ханства, на перший погляд, була незначною. Однак, саме за владу над цими автономіями розгорнулася потужна боротьба, яка розгорталася на фоні політичної кризи в центральній Європі, що